

organisationen och (febr. 1612) brutit upp från Nizijn, trädde han vid dennes sida som krigskommissarie. Efter det nationella tsardömet återupprättande (1613) belönades M. med en hög värdighet och förlänningar. H. A.-t.*

Miningenjör. På Mariningenjörkårens (se d. o.) stat finnas f. n. (1931) 2 m., avsedda att biträda vid konstruktion, handhavande och vård av marinens minmateriel.

Minister, lat. (eg. tjänare), kallas 1) vissa diplomatiska ämbetsmän (se Beskickning och Ministre plénipotentiaire), 2) de ett lands högsta ämbetsmän, som jämte statschefen el. själva utgöra ett lands regering. Det under 2) nämnda slaget av m. — off. ibland med titlar som statsråd el. statssekreterare — bilda i regel tillsammans en ministär (konselj, kabinett, statsråd, regering; jfr Kabinett 2) av i modern tid åtminstone relativt politisk enhet och benämnd efter den ledande ministern. Denne har vanligtvis titel av konselj- el. ministerpresident, premiär- el. statsminister. I Sverige infördes genom R. F. 1809 titlarna justitiestatsminister (se d. o.) och statsminister för utrikes ärendena (ofta kallad utrikesstatsminister) för statsrådets två främsta ledamöter. Detta ändrades 1876, då statsministerämbetet (se Statsminister) tillkom; Utrikesdepartementets chef bör sedan dess titeln minister för utrikes ärendena. I dagligt tal kallas den senare utrikesminister, liksom ministertiteln på liknande sätt brukas om övriga departementschefer (t. ex. justitie-, ecklesiastikminister), ehuru dessa i Sverige off. endast bära statsrådstitel. Ministrarna utnämns vanl. av statschefen men utses i några länder även formellt av folkrepresentationen. Om dennas reella inflytande på ministertillsättning jfr Parlamentarism. Om en m:s konstitutionella ställning se Ministeransvarighet 2. Man skiljer mellan fackministrar, som äro chefer för ett ministerium (i Sverige departement), och ministrar utan portfölj (i Sverige konsultativa statsråd). E. F.-ek.

Ministeransvarighet, det ansvar, som åligger ministrar för deras ämbetsutövning dels inför statschefen, dels inför folkrepresentationen. M. av det förra slaget utkräves i regel blott genom avskedande; vanl. brukades ordet blott om ministrarnas ansvarighet inför folkrepresentationen. Denna gäller ministrarnas råd i regeringsärenden och, där ministerstyrelse äger rum, även behandlingen av dessa. M. kan vara dels juridisk, då den utkräves genom rättegång och dom, medförande kriminella och civilrättsliga följder, dels politisk, då den beror på rent parlamentariska åtgärder, endast syftande till ministerskifte. Institutet har uppstått i Västerlandets monarkier och grundar sig på fiktionen om monarkens ofelbarhet och därav följande oansvarighet, men det har även överflyttats till de moderna republikerna med politiskt oansvariga presidenter. Redan under medeltiden var den juridiska m. fullt utbildad i England, där man av grundsatsen: konungen kan ej göra något orätt (*the king can do no wrong*), drog konsekvensen, att, om något orätt begåtts, hans tjänare måste ha begått det och

att således ansvarsyrkandet måste riktas mot dessa. England är hemlandet även för den politiska m., men den blev där aktuell först genom det efter 1688 års revolution sig utvecklande parlamentariska statskicket (jfr Parlamentarism). Från England ha båda formerna i allmänhet upptagits i de alltså sedan 1700-talet tillkomna författningarna i andra stater. Sverige hade dock självständigt under frihetstiden utbildad en juridisk m., vilken blev även politisk, i det att ur partisympunkt misshagliga riksråd berövades sina platser (»licentierades») under förevändning, att de gjort sig skyldiga till olagligheter. Den nuv. svenska m. är reglerad genom ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter av 10 febr. 1810. Den juridiska formen har i England varit dels *act of attainder* (se Attainder; numera föråldrad), dels *impeachment* (se d. o.). Det senare tillvägagångssättet har upptagits i flera andra författningar, ss. den amerikanska och den nuv. franska, men andra ha överlämnat själva domsrätten antingen åt landets högsta domstol, ss. i Nederländerna och Belgien, eller åt en av ledamöter dels från denna domstol, dels från den överhuset mer el. mindre motsvarande »kammaren» sammansatt »riksrätt», ss. i Danmark och Norge. En egendomlig form för en sådan är den av självskrivna högre ämbetsmän bestående svenska riksrätten (se Riksrätt). I den mån ett konstitutionellt statskicket utvecklats i parlamentarisk riktning, har juridisk m. alltmer undanträngts av den politiska. — Litt.: R. Kjellén, »Studier rörande ministeransvarigheten» (1890) och »Riksrättsinstitutets utbildning i Sveriges historia» (1895); K. Tyne, »Studier angående det svenska statsrådets politiska ansvarighet» (1918); E. Fahlbeck, »Riksrättsinstitutet i 1809 års författning» (1924). S. B.*

Ministerialböcker, benämning på de böcker, som brukas vid den kyrkliga bokföringen.

Ministeriäler (lat. *ministeriales, mini'stri*), urspr. i Frankiska riket ofria hovtjänare, som användes till högre sysslor. Efter länsväsendets uppkomst betecknade m. i Tyskland lägre vasaller, till en början vanl. av ofri börd. Sedan 1100- och 1200-talet bildade m. kärnan i det tyska ridderskapet. S. B.*

Ministerie'll, som tillhör, angår o. s. v. en minister; regeringsvänlig.

Ministeriella handlingar, förr de protokoll, som fördes i ministeriell konselj, numera väl alla sådana handlingar, som röra Sveriges politiska förhållanden till främmande makter; möjl. även sådana särskilda protokoll, som enl. R. F. § 9 kunna föras, då rikets säkerhet eller eljest synnerligen viktiga skäl fordra hemlighållandet av mål, som angår rikets förhållande till främmande makt, jämte bilagor. Enl. Tr. O. § 2 mom. 4 få m. ej före 50 år efter sitt datum tryckas eller utkommas utan vederbörandes tillstånd. H. T.-n.

Ministeriella mål kallades i Sverige 1809—1909 ärenden, som angingo rikets förhållande till utrikes makter utom fråga om krig och fred. Uttryckligt angavos i R. F. §§ 12 och 32 som m. frågor om »avhandlingar och förbund med främmande makter» och utnämning av